

U S T A W A

z dnia ..... 2020 r.

o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży

Art. 1. W ustawie z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz. U. poz. 78, z późn. zm.¹⁾) w art. 4a wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w ust. 1 po pkt 2 dodaje się pkt 2a w brzmieniu:
„2a) badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na wysokie prawdopodobieństwo, że dziecko urodzi się martwe albo obarczone nieuleczalną chorobą lub wadą, prowadzącą niechybnie i bezpośrednio do śmierci dziecka, bez względu na zastosowane działania terapeutyczne,”;
- 2) w ust. 2 wyrazy „pkt 2” zastępuje się wyrazami „pkt 2a”;
- 3) w ust. 3 i 5 wyrazy „pkt 1 i 2” zastępuje się wyrazami „pkt 1 i 2a”.

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

---

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1995 r. poz. 334, z 1996 r. poz. 646, z 1997 r. poz. 943 i 1040, z 1999 r. poz. 32, z 2001 r. poz. 1792 oraz z 2020 r. poz. ...)

UZASADNIENIE

Celem przedstawionego projektu ustawy jest nowelizacja art. 4a ust. 1 ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz. U. poz. 78, z późn. zm.), określającego przypadki dopuszczalnego przerywania ciąży. Projektowana zmiana polega na dodaniu w art. 4a ust. 1 pkt 2a w brzmieniu: „badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na wysokie prawdopodobieństwo, że dziecko urodzi się martwe albo obarczone nieuleczalną chorobą lub wadą, prowadzącą niechybnie i bezpośrednio do śmierci dziecka, bez względu na zastosowane działania terapeutyczne”. Pozostałe z proponowanych w projekcie ustawy zmian (art. 4a ust. 2, 3 i 5) stanowią konsekwencję zmiany wprowadzanej w ust. 1 art. 4a ww. ustawy.

Dotychczas obowiązujący art. 4a ust. 1 ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży stanowił, że przerwanie ciąży może być dokonane wyłącznie przez lekarza, w przypadku gdy:

- 1) ciąża stanowi zagrożenie dla życia lub zdrowia kobiety ciężarnej,
- 2) badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na duże prawdopodobieństwo ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu,
- 3) zachodzi uzasadnione podejrzenie, że ciąża powstała w wyniku czynu zabronionego.

Wyrokiem z dnia 22 października 2020 r., sygn. akt K 1/20, Trybunał Konstytucyjny uznał art. 4a ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży za niezgodny z art. 38 (*Rzeczpospolita Polska zapewnia każdemu człowiekowi prawną ochronę życia*) w związku z art. 30 (*Przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych*) w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (*Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw*). Dokonując wykładni art. 38 w związku z art. 30 Konstytucji, Trybunał Konstytucyjny podtrzymał swoje wcześniejsze stanowisko,

wyrażone w orzeczeniu z dnia 28 maja 1997 r., sygn. akt K 26/96, zgodnie z którym *Wartość konstytucyjnie chronionego dobra prawnego jakim jest życie ludzkie, w tym życie rozwijające się w fazie prenatalnej, nie może być różnicowana. Brak jest bowiem dostatecznie precyzyjnych i uzasadnionych kryteriów pozwalających na dokonanie takiego zróżnicowania w zależności od fazy rozwojowej ludzkiego życia. Od momentu powstania życie ludzkie staje się więc wartością chronioną konstytucyjnie. Dotyczy to także fazy prenatalnej. Objęcie tej fazy życia ludzkiego ochroną konstytucyjną znajduje zresztą potwierdzenie w ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską 30 września 1991 r. Konwencji Praw Dziecka, której preambuła deklaruje w akapicie dziesiątym, nawiązując do Deklaracji Praw Dziecka, iż dziecko z uwagi na swą niedojrzałość fizyczną oraz umysłową, wymaga szczególnej opieki i troski, a zwłaszcza właściwej ochrony prawnej, zarówno przed, jak i po urodzeniu. Ujęcie tej reguły w preambule Konwencji musi prowadzić do wniosku, iż zawarte w Konwencji gwarancje odnoszą się również do prenatalnej fazy ludzkiego życia. zgodnie z którym życie ludzkie jest wartością w każdej fazie rozwoju i jako wartość, której źródłem są przepisy konstytucyjne powinno być ono chronione przez ustawodawcę.* Ochrona ludzkiego życia jest oczywistym obowiązkiem państwa, wpisanym w jego istotę. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 22 października 2020 r. stwierdził ponadto, że dziecko jeszcze nieurodzone, jako istota ludzka, której przysługuje przyrodzona i niezbywalna godność, jest podmiotem mającym prawo do życia, któremu system prawny musi zagwarantować ochronę. Zasada przyrodzonej i niezbywalnej godności ludzkiej, wyartykułowana w art. 30 Konstytucji RP, stanowi w polskim porządku prawnym łącznik pomiędzy prawem naturalnym a prawem stanowionym i jest aksjologiczną podstawą całego porządku konstytucyjnego. Jednocześnie Konstytucja RP nakłada na władze publiczne obowiązek jej poszanowania, co odnosi się do sposobu postępowania samych władz publicznych, i ochrony, która z kolei oznacza obowiązek takiego kształtowania stosunków społecznych, aby jedne osoby nie naruszały godności innych. Podkreślenia wymaga, że w omawianym wyroku Trybunał Konstytucyjny nie oceniał zgodności z Konstytucją RP dwóch pozostałych, obowiązujących przesłanek przerywania ciąży, tj. przypadku gdy ciąża stanowi zagrożenie dla życia lub zdrowia kobiety ciężarnej albo gdy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że ciąża powstała w wyniku czynu zabronionego.

Odnotowania wymaga również podkreślenie przez Trybunał Konstytucyjny, że *w myśl art. 1 Konstytucji, Rzeczpospolita Polska jako dobro wspólne wszystkich obywateli powinna być środkiem służącym rozwojowi poszczególnych osób oraz tworzonych przez nie wspólnot,*

zwłaszcza rodzinie. Ustawodawca nie może przenosić ciężaru związanego z wychowaniem dziecka ciężko i nieodwracalnie upośledzonego albo nieuleczalnie chorego jedynie na matkę, ponieważ w głównej mierze to na władzy publicznej oraz na całym społeczeństwie, ciąży obowiązek dbania o osoby znajdujące się w najtrudniejszych sytuacjach.

Pogląd wnioskodawcy w sprawie dopuszczalności przerywania ciąży w przypadku wystąpienia tzw. przesłanki eugenicznej jest powszechnie znany, gdyż był konsekwentnie wyrażany m.in. w publicznych wypowiedziach czy wywiadach². Jednakże ustawodawstwo regulujące tak ważne społecznie zagadnienia musi uwzględniać – przy poszanowaniu przepisów Ustawy Zasadniczej dotyczących zarówno nienarodzonego dziecka, jak i jego matki – prawo do podejmowania samodzielnie, w ustawowo określonych warunkach, niezwykle trudnych decyzji dotyczących donoszenia bądź przerywania ciąży.

Przedstawiony projekt ustawy przewiduje wprowadzenie, zgodnej z zasadami Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, nowej przesłanki warunkującej możliwość przerywania ciąży w przypadku wystąpienia u dziecka tzw. wad letalnych. Zgodnie z tą przesłanką, przerwanie ciąży będzie możliwe w sytuacji, gdy badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskażą na wysokie prawdopodobieństwo, że dziecko urodzi się martwe albo obciążone nieuleczalną chorobą lub wadą, prowadzącą niechybnie i bezpośrednio do śmierci dziecka, bez względu na zastosowane działania terapeutyczne. Podkreślenia wymaga, że tzw. wady letalne będą jedynymi wadami, których wystąpienie będzie uprawniało do podjęcia decyzji o przerywaniu ciąży. Przerwanie ciąży nie będzie natomiast możliwe w przypadku wystąpienia u dziecka innego rodzaju wad rozwojowych.

Przyjęcie takiego rozwiązania wynika z przekonania, że prawo do życia jest wartością, którą należy bezwzględnie chronić. Jednak w przypadku wystąpienia tzw. wad letalnych śmierć dziecka jest nieunikniona, nawet wówczas gdy urodzi się ono żywe. Ochrona życia dziecka mającego tzw. wady letalne wykracza zatem poza możliwości ludzkie. Z tego względu, biorąc pod uwagę ochronę innych wartości konstytucyjnych, przede wszystkim zasady nienaruszalności i poszanowania godności człowieka, decyzję w zakresie przerywania ciąży należy w takich

---

² <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wywiady/art,287,gosc-wydarzen-polsat-news.html>

<https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wywiady/art,288,wywiad-prezydenta-dla-rmf-fm.html>

przypadkach pozostawić matce (rodzicom) dziecka, mając na uwadze fakt, że odbywa się to każdorazowo pod nadzorem lekarza. W sytuacji gdy aktualna wiedza medyczna nie daje nadziei, to kobieta, kierując się własnym sumieniem i wyznawanymi wartościami i mając zapewnioną profesjonalną pomoc lekarską, powinna móc podjąć decyzję o donoszeniu ciąży bądź jej przerwaniu, jeżeli donoszenie ciąży jest ponad jej siły.

Jak już wskazano, proponowany przepis art. 4a ust. 1 pkt 2a zmienianej ustawy określa wyraźnie granice jego zastosowania jedynie do występowania tzw. wad letalnych płodu. Tak więc, aby mógł on znaleźć zastosowanie konieczne będzie jednoczesne zaistnienie następujących okoliczności, których wystąpienie zobowiązany będzie potwierdzić lekarz:

- 1) przeprowadzenie badań prenatalnych lub istnienie innych przesłanek medycznych;
- 2) ustalenie, w wyniku przeprowadzenia ww. badań bądź innych przesłanek medycznych, wysokiego prawdopodobieństwa, że dziecko urodzi się martwe albo obarczone nieuleczalną chorobą lub wadą, prowadzącą niechybnie i bezpośrednio do jego śmierci.

Obecny stan wiedzy medycznej pozwala z bardzo dużą pewnością ustalić czy wady rozwojowe płodu wynikające, np. z wad genetycznych, mieszanych wpływów genetyczno-środowiskowych, infekcji wewnątrzmacicznych, chorób kobiet ciężarnych, teratogenów chemicznych i fizycznych, bądź wady o nieznannej lub niemożliwej do precyzyjnego określenia etiologii, prowadzą nieuchronnie do jego obumarcia.

Warunek, że dziecko urodzi się „obarczone nieuleczalną chorobą lub wadą, prowadzącą niechybnie i bezpośrednio do śmierci dziecka, bez względu na zastosowane działania terapeutyczne” ogranicza zastosowanie tej przesłanki przerwania ciąży do sytuacji, gdy wady rozwojowe płodu, stwierdzone w wyniku badań prenatalnych lub na podstawie innych przesłanek medycznych, są tego rodzaju, że nawet jeżeli dojdzie do urodzenia żywego dziecka, to niezależnie od prowadzonej terapii ono niechybnie umrze, a choroba lub wada, którą dziecko będzie obarczone przy urodzeniu stanowić będzie bezpośrednią (a nie wywołującą przyczyny wtórne) przyczynę jego śmierci. Oznacza to pełną ochronę życia dzieci, których choroby lub wady, np. serca, po wykonanej zgodnie z aktualną wiedzą medyczną korekcji, nie są letalne.

Warunek niechybności śmierci dziecka z powodu choroby lub wadą, którą byłoby ono obarczone od urodzenia, i bezpośredniego powiązania przewidywanego zgonu dziecka z tą chorobą lub wadą, wyklucza możliwość zastosowania wprowadzanej przesłanki w celach

tzw. aborcji eugenicznej. W sposób wyraźny odróżnia także projektowaną normę od zakwestionowanej przez Trybunał Konstytucyjny przesłanki sformułowanej w art. 4a ust. 1 pkt 2 zmienianej ustawy.

Zgodnie z projektowaną zmianą drugą, w sytuacji zaistnienia przesłanki określonej w dodawanym w art. 42 ust. 1 pkt 2a zmienianej ustawy, przerwanie ciąży będzie dopuszczalne do chwili osiągnięcia przez płód zdolności do samodzielnego życia poza organizmem kobiety ciężarnej. Z kolei stosownie do zmian wprowadzanych w ust. 3 i 5 art. 4a, przerwania ciąży dokonywał będzie lekarz w szpitalu, a wystąpienie okoliczności, określonych w projektowanym art. 42 ust. 1 pkt 2a stwierdzał będzie lekarz inny niż dokonujący przerwania ciąży.

Proponuje się, aby ustawa weszła w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia. Tak określony termin wejścia w życie ustawy jest podyktowany ważnym interesem państwa, w postaci pilnej potrzeby społecznej takiego ukształtowania przesłanek warunkujących możliwość przerwania ciąży, aby – z jednej strony – zapewnić konstytucyjne prawo do życia nienarodzonym dzieciom, z drugiej natomiast strony – w sytuacji, gdy zgodnie z aktualną wiedzą medyczną nie ma możliwości ochrony tego życia – kobiecie pozostawić możliwość podjęcia decyzji o donoszeniu bądź przerwaniu ciąży. Z tego względu wejściu w życie ustawy z dniem następującym po dniu ogłoszenia nie stoją na przeszkodzie także zasady demokratycznego państwa prawnego.

Projektowana ustawa wywoła wskazane wyżej istotne skutki społeczne i prawne. Nie spowoduje natomiast skutków gospodarczych i finansowych dla budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Projektowana ustawa nie będzie miała wpływu na sytuację małych i średnich przedsiębiorców.

Przedmiot regulacji niniejszej ustawy nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.